

**MEĐUNARODNA ORGANIZACIJA PENZIJSKIH
SUPERVIZORA (IOPS)**

**IOPS-ova NAČELA NADZORA PRIVATNIH PENZIJSKIH
FONDOVA**

NOVEMBAR 2010.

IOPS-ova NAČELA NADZORA PRIVATNIH PENZIJSKIH FONDOVA

Uvod

1. IOPS-ova Načela nadzora privatnih penzijskih fondova su prvi put odobrena 2006. godine. Ovaj dokument sadrži revidirana Načela, koja su odobrena 2010. godine.
2. Ciljevi nadzora privatnih penzijskih fondova su usmereni ka zaštiti interesa članova i korisnika penzijskih fondova, promovišući stabilnost, sigurnost i dobro upravljanje penzijskih fondova. Nadzor privatnih penzijskih fondova obuhvata kontrolu penzijskih institucija i sprovođenje i podršku u primeni propisa koji regulišu strukturu i poslovanje penzijskih fondova i planova, s ciljem da se unapredi dobro funkcionisanje penzijskog sektora. Pored toga, postizanje stabilnosti u okviru penzijskog sektora je važan deo u obezbeđivanju stabilnosti finansijskog sistema u celosti (obzirom da investiranja od strane penzijskih fondova imaju značajan uticaj na ekonomiju u mnogim zemljama). Pri obavljanju nadzora penzijskih fondova treba voditi računa o promenama u finansijskom sistemu.
3. Regulisanje penzija je od suštinskog ekonomskog i socijalnog značaja obzirom da omogućuje uspešno obezbeđivanje adekvatnog dohotka u starosti. Efektivni nadzor privatnih penzijskih fondova i penzijskih institucija treba da obezbedi zaštitu korisnika - to je osnovni zadatak uvek kada se neki finansijski proizvod prodaje neprofesionalcima. Nadzor privatnih penzijskih fondova treba da omogući stepen zaštite koji je potreban pri privatnom upravljanju štednjom i da pomaže da se penzije prilagode tržišnim rizicima. Ovi rizici mogu biti posebno problematični imajući u vidu penzije, zbog posebnih karakteristika ovih finansijskih proizvoda, kakve su:
  - dugoročna priroda penzijskih ugovora i prateće potrebe za inicijativom, ili čak obavezom, da se prevaziđe „kratkovidost“ pojedinaca u pogledu dugoročne štednje;
  - pokrivenost širokog socijalnog i ekonomskog sloja stanovništva (naročito imajući u vidu potrebu za inicijativom ili čak obavezom);
  - nizak stepen tolerancije članova i korisnika penzijskih fondova, jer se uglavnom ulažu osnovna sredstva za život;
  - složenost ovih finansijskih proizvoda, koja obuhvata poresku problematiku, pretpostavke koje se tiču budućih zarada, dužine života, poteškoće u proceni imovine i obaveza itd.- složenost koja je na nivou višem od nivoa finansijskog obrazovanja većine investitora i koja uzrokuje asimetrične informacije između institucija koje obezbeđuju

- penzije ili finansijskih posrednika i korisnika;
  - ponekad ograničena konkurencija i izbor, a odluke o izboru se uglavnom donose kolektivno od strane poslodavaca ili sindikata;
  - potencijalni uticaj na finansijsko tržište i ekonomsku stabilnost koji se izražava kroz uticaj njihovog stalno rastućeg obima na finansijska tržišta i bruto domaći prizvod;
  - „socijalna“, kao i finansijska uloga, koja postaje sve važnija jer su reforme u mnogim državama dale sve veću ulogu privatnim penzijama (kroz poreske olakšice i druge vladine mere), pošto stanovništvo stari i u nekim slučajevima čini da je socijalna sigurnost najveće breme budžetskih sredstava, što za rezultat ima smanjenje državnih penzija;
  - brz tempo finansijskih inovacija kreira nove, netestirane finansijske proizvode;
  - velika složenost i sofisticiranost finansijskog kriminala.
4. Iz svega navedenog sledi da se nadzor penzijskih fondova suočava sa jedinstvenim izazovima: uopšteno govoreći, to su broj penzijskih fondova ili planova nad kojima se vrši nadzor, broj članova i korisnika, različiti oblici penzijskih proizvoda, činjenica da nadzor treba da bude koordinisan u svim sektorima zbog različite prirode institucija koje obezbeđuju penzije, kao i detaljnost nadzora koja je potrebna imajući u vidu ranjivost članova i korisnika i u mnogim slučajevima, obavezujuću prirodu sistema.
5. Iako nadzor penzija ima mnogo sebi svojstvenih aspekata, IOPS smatra da oni koji vrše nadzor penzijskih fondova rade u integrisanim sistemima finansijskog nadzora i da je zbog toga važno da ova Načela budu u skladu sa međunarodnim principima po kojima funkcionišu druge finansijske institucije. Zato se IOPS trudi da se konsultuje sa drugim međunarodnim organizacijama.

Cilj i delokrug

6. IOPS-ova Načela nadzora penzijskih fondova su doneta sa namerom da pokriju penzijske planove i/ili penzijske fondove.¹ Nadzor penzijskih fondova obuhvata

---

¹Prema klasifikaciji OECD-a, penzijski fond predstavlja zakonski odvojen skup imovine koji formira nezavisno pravno telo, u koji se uplaćuju doprinosi penzijskog plana sa jedinim ciljem finansiranja isplate članovima penzijskog plana. Članovi plana/fonda polažu zakonsko ili drugo ugovorno pravo na sredstva penzijskog fonda. Penzijski fondovi mogu imati formu ili posebnog pravnog lica ili zakonski odvojene imovine bez svojstva pravnog lica kojom upravlja društvo za upravljanje penzijskim fondom ili neka druga finansijska institucija u ime članova plana/fonda.

Penzijski plan je zakonski obavezujući ugovor koji isključivo ima za cilj uređenje isplate penzija (ili, kako bi se zadovoljili uslovi propisani poreskim zakonima ili odredbama ugovora – isplate ne mogu biti izvršene uopšte ili barem ne bez značajnog umanjenja osim ako korisnik nije stariji od zakonski propisanog doba za ostvarivanje prava na penziju). Ovaj ugovor može biti deo proširenog ugovora o radu, može biti unapred određen u pravilima plana ili dokumentima ili može biti zakonom određen. Pored toga što kao osnovni cilj imaju obezbeđivanje penzije u starosti, penzijski planovi mogu pružati i dodatne beneficije, poput onih u slučaju invaliditeta ili bolesti.

nadgledanje rada penzijskih planova i fondova, kako bi se obezbedilo da oni ostanu u zakonskom okviru, što suštinski znači sprovođenje usaglašenosti sa propisima. Aktivnosti nadzora se menjaju u zavisnosti od regulatorne i pravne sredine, uticaja vladinih mera i raznih drugih faktora. Uopšteno, mogu biti definisane kao uticajne promene u regulisanju penzija, koje doprinose ostvarenju ciljeva nadzora penzijskih fondova, direktnim uplitanjem ili davanjem smernica. Cilj nadzora može biti bilo koja nadzorna aktivnost koja pre svega osigurava da se zahtevi i ograničenja koja se tiču penzijskih fondova ili planova primenjuju.

7. Organi koji vrše nadzor nad penzijama, na koje se misli u Načelima, su definisani kao bilo koje telo, odgovorno delimično ili u potpunosti za nadzor penzijskih fondova ili planova. Načela su sačinjena da pokriju različite tipove nadzornih struktura (specijalizovane, delimično integrisane ili integrisane). Penzijski proizvodi se takođe javljaju u različitim oblicima (definisana uplata ili definisana isplata, obavezan ili dobrovoljni itd.), a i penzijski sistemi zemalja se veoma razlikuju, izgrađeni pod uticajem raznih faktora (oblika državnog uređenja, stepena ekonomskog razvoja, strukture penzijskog tržišta). IOPS je uzeo u obzir te razlike i nastoji da ova Načela predstavljaju dobru praksu koja može da se primenjuje univerzalno.

1. Načelo: Ciljevi

Nacionalni zakon treba da odredi jasne i nedvosmislene ciljeve organima koji vrše nadzor penzija

1.1. Osnovni strateški ciljevi organa koji vrše nadzor penzija treba da budu jasno i javno određeni. Oni treba da budu usredsređeni ka zaštiti interesa članova i korisnika penzijskih fondova. Ciljevi bi, takođe trebalo da budu usmereni ka stabilnosti i sigurnosti penzijskih fondova i planova, održivosti penzijskog sektora kao celine i promociji dobrog upravljanja.

1.2. Odgovornost nadzornih organa treba da bude jasno i objektivno postavljena, definišući precizno njihova ovlašćenja i određujući izričito njihove dužnosti.

2. Načelo: Nezavisnost

Organi koji vrše nadzor penzija treba da budu nezavisni u radu

2.1. Organi koji vrše nadzor penzija treba da imaju nezavisnost u radu pri obavljanju svojih funkcija i ovlašćenja, kako u odnosu na političke organe, tako i u odnosu na tržišne pritiske.²

2.2. Potrebno je obezbediti nezavisnost, stabilnost i samostalnost koje su posebno potrebne na nivou najviših funkcionera organa koji vrše nadzor penzija. Imenovanje, postavljanje i razrešenje rukovodilaca nadzornih organa treba da se sprovodi u javnom postupku, transparentnim mehanizmima. Rukovodilac nadzornog organa je uglavnom imenovan na određeno vreme (najčešće između 3 i 6 godina), pri čemu je dozvoljeno naknadno produženje mandata (kako bi se zadržali stručni kadrovi).

2.3. Organ koji vrši penzijski nadzor treba da bude finansiran tako da se osigura nezavisnost, a budžetski postupak treba da bude javan.

2.4. Akti doneti u postupku nadzora, uključujući prinudne i kaznene mere, mogu biti izmenjeni samo sudskim odlukama, uključujući i tribunale sa posebnim ovlašćenjima, ili u parlamentarnoj proceduri.

---

² Nezavisnost u radu označava da u svakodnevnom radu i donošenju odluka nadzorni organ samostalano rukovodi svojim aktivnostima. Na višem, politički orijentisanom nivou, nadzorni organi mogu biti pod vladinim i političkim uticajem koji su izvan njihove kontrole. Tu se javlja prelazni stadijum gde se zahteva odobrenje ministra za sprovođenje radnji koje se odnose na oduzimanje dozvole za rad učesnika na tržištu.

3. Načelo: Odgovarajući resursi

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da imaju potrebne finansijske, ljudske i druge resurse

3.1. Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da imaju adekvatno osoblje i pristup resursima.

3.2. Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da imaju sopstveni budžet dovoljan da im obezbedi efikasan i nezavisan nadzor. Finansiranje, delimično ili u celosti, nadzornih organa privatnih penzijskih fondova od strane penzijskih fondova i planova, nad kojima se vrši nadzor, može se dozvoliti, samo ako nezavisnost bude obezbeđena. U slučaju da su naplaćene naknade, neophodna je transparentnost strukture naknada.

3.3. Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da uposle, obuče i zadrže kadar visokih profesionalnih standarda i stručnosti, uključujući i odgovarajuće standarde poverljivosti i obelodanjivanja.

3.4. Direktori i uprava organa za nadzor treba da imaju potrebne kvalifikacije, odgovarajuće obrazovanje, iskustvo, sposobnosti i ugled.

3.5. Ako su njihove sposobnosti neadekvatne, ili ako se iz drugih razloga smatra potrebnim, nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da imaju pravo da posao nadzora povere trećim licima (na primer revizorima, aktuarima) ili da „pozajme“ zaposlene sa odgovarajućim iskustvom da rade interno – pri tom nadzorno telo zadržava odgovornost za proces nadzora i odluke. Kada je posao nadzora poveren trećim licima, nadzorni organi treba da obezbede adekvatan nivo poverljivosti, procenu njihove stručnosti, kontrolu njihove radnje i njihovu nezavisnost u odnosu na privatne penzijske fondove kao i u odnosu na bilo koju drugu zainteresovanu stranu, kako bi se izbegli sukobi interesa. Ako je potrebno, nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da imaju pravo da preduzmu radnje protiv trećih lica, direktno ili posredstvom odgovarajućeg profesionalnog udruženja. Prava na donošenje odluka i izricanje mera, u nadležnosti nadzornih organa, ne smeju biti poverena trećim licima.

4. Načelo: Odgovarajuća ovlašćenja

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da imaju potrebna kontrolna i prinudna ovlašćenja za obavljanje svoje funkcije i ostvarivanje svojih ciljeva

4.1. Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da budu pravno obavezani da

sprovode nadzor i treba da im se obezbede odgovarajuća ovlašćenja i sredstva koja im omogućuju da koriste data ovlašćenja.

4.2. Nadzorni organi treba da imaju ovlašćenje da sprovode neophodne nadzorne funkcije, u skladu sa prirodom penzijskog sistema koji je predmet nadzora. Efikasni nadzor penzijskih fondova ili planova treba biti zasnovan na usaglašenosti sa zakonom, dobrom finansijskom položaju i kontroli, minimalnim kapitalnim zahtevima, investicionim aktivnostima, dobrom upravljanju i integritetu, aktuarskoj kontroli, nadzoru nad direktorima penzijskog fonda ili penzijskog plana, i merama adekvatnog informisanja članova. Ovlašćenja treba da omoguće potrebnu posrednu i neposrednu kontrolu.

4.3. Nadzorni organi treba da imaju sveobuhvatna kontrolna i prinudna ovlašćenja. Zakonski okviri koji definišu uslove i okolnosti pod kojima supervizori penzijskog fonda moraju da intervenišu treba da budu dovoljno fleksibilni da omoguće penzijskom supervizoru primenjivanje preventivnih, zaštitnih ili kaznenih radnji.

4.4. Nadzorni organ treba da ima ovlašćenje da sprovodi kompletnu istragu kada se sumnja na neki problem ili kada je problem uočen, obavezujući fondove i druge relevantne strane (poput portfolio menadžera, zaposlenih u kastodi banci, revizora) da svoja dokumenta i informacije učine dostupnim. Neophodna ovlašćenja uključuju sposobnost nametanja korektivnih mera i aktivnosti ako se ne poštuju mere nadležnih tela. Okviri ovlašćenja se mogu proširiti na ovlašćenje nametanja administrativnih mera, kao što su kazne upravi, oduzimanje licenci i kriminalno gonjenje. U nekim slučajevima, ovlašćenja mogu da uključe i mogućnost propisivanja obavezujuće regulative.

4.5. Nadzorni organ treba da ima jasne i dobro definisane ciljeve strategijskog nadzora radi intervencija, primene i preduzimanja odgovarajućih mera, jasno definišući da li je cilj njihovih akcija preventiva, zaštita ili kažnjavanje, kao i primereno korišćenje mera i ovlašćenja. Nadzorni organ treba da ima koherentnu, dobro osmišljenu politiku radi donošenja odluka o kombinaciji usvojenih mera nadzora i sposobnosti prilagođavanja ovog pristupa promenljivim situacijama.

4.6. Odgovarajuća gradacija ovlašćenja je neophodna kako bi se omogućilo nadzornom organu da osmisli svoju reakciju na odgovarajući način, a potrebno je obezbediti i dovoljno ovlašćenja za izricanje kazni kako bi se podstakle aktivnosti.

4.7. Iako se sva ovlašćenja ne moraju sprovoditi „aktivno“, nadzorni organ ipak mora imati određena ovlašćenja koja bi se ili koristila u izuzetnim okolnostima - i time izbegla duga kašnjenja u radu sa drugim nadležnim organima - ili kao preventivna mera kako bi se uticalo na ponašanje nadziranih tela.

4.8. Nadzorni organ treba da ima ovlašćenje da preuzima mere u izuzetnim situacijama, ako je to potrebno, u vremenima iznenadnih finansijskih i ekonomskih poteškoća i/ili nestabilnosti (na primer povećavanje zahteva za izveštavanjem, jačanje stres testova ili povremeno obustavljanje određenih regulatornih ili nadzornih zahteva koji mogu imati pro-cikličan, negativan uticaj na finansijska tržišta u kratkom roku).

5. Načelo: Nadzor zasnovan na rizicima („Risk-based“ supervizija)

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova bi trebalo da usvoje pristup zasnovan na rizicima

- 5.1. Kako bi svoje resurse koristili što efikasnije, nadzorni organi bi trebalo da usvoje pristup zasnovan na rizicima, a potrebno je odlučiti se i za odgovarajuću metodologiju procene rizika.
- 5.2. Prelazak ka nadzoru zasnovanom na rizicima može biti postepen, kombinujući ovu tehniku sa više tradicionalnim tehnikama poput „rules-based“ supervizije (supervizije zasnovane na propisima), dok nadzorni organ i penzijska industrija stiču neophodnu stručnost.
- 5.3. Uvođenje nadzora zasnovanog na rizicima treba posmatrati kao jedan kontinuirani proces kretanja od jednog sistema u potpunosti zasnovanog na propisima ka sistemu u kome je supervizija u funkciji rizika. Nadzor zasnovan na rizicima ne podrazumeva izostanak propisa ili odgovarajućih procedura usaglašenosti sa propisima.
- 5.4. Neophodan je i pravni okvir koji omogućava odgovarajuće diskreciono pravo u smislu interpretacije i primene nadzornih ovlašćenja. Ovaj pravni okvir treba da omogući neophodna ovlašćenja nadzornom organu kako bi usvojili pristup zasnovan na rizicima.
- 5.5. Reorganizacija i obuka zaposlenih, u smislu filozofije kao i procesa nadzora zasnovanog na rizicima, treba da se obavi u isto vreme kada i prelaz na novi pristup.
- 5.6. Nadzorni organ treba da prenese svoj pristup zasnovan na rizicima penzijskoj industriji, objasnivši šta se od njih očekuje - naročito vezano za upravljanje rizicima - putem smernica, a ukoliko je moguće i obuke.
- 5.7. Nadzor zasnovan na rizicima će zahtevati različite vrste informacija, koje će nadzorni organ pribavljati iz postojećih izvora, gde je to moguće. U slučajevima gde nadzorni organ zahteva posebne izveštaje, oni treba da budu pažljivo sastavljeni i fokusirani na pribavljanje informacija koje se tiču glavnih rizika koji su bitni za nadzorni organ.
- 5.8. U slučajevima kada se koriste kvantitativne metode za procenu rizika, modeli koji se koriste treba da budu pažljivo razvijeni, a njihova ograničenja u potpunosti razumljiva.
- 5.9. „Risk-scoring“ modeli treba da odraze fokus nadzornih organa na rizike (koji je vođen ciljevima i resursima), kao i neto rizik relevantnih individualnih subjekata i faktore sistemskog rizika. Ovi faktori bi trebalo da budu ponderisani na odgovarajući

način, u zavisnosti od prirode penzijskog sistema (uključujući i veličinu i broj nadgledanih penzijskih fondova), a ocena rizika izvedena iz njihove verovatnoće i uticaja.

6. Načelo: Srazmernost i konzistentnost

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da osiguraju da su njihova istražna i prinudna ovlašćenja srazmerna riziku koji treba da se izbegne i da su njihove radnje konzistentne

6.1. Potrebno je napraviti logičnu vezu između rezultata procene rizika preduzetog od strane nadzornog organa i njegovih postupaka (na primer primenom odgovarajuće matrice – „supervisory response matrix“). Izricanje mera i ukoliko je neophodno izricanje kazni od strane nadzornog organa bi trebalo da budu proporcionalni količini rizika kojima su članovi i korisnici izloženi, i penzijskog sistema kao celine – uzimajući u obzir prirodu, veličinu, složenost i ozbiljnost potencijalnih neregularnosti vezano za uskladenost - i treba da predstavlja najefikasniju upotrebu resursa nadzora. Treba uzeti u obzir dugoročnu prirodu penzijskih fondova, kao i izbegavati nepotrebno pro-ciklično ponašanje.

6.2. Stepen zahtevanja nadzornog tela koji se odnosi na penzijske fondove ili planove i povezana lica koja se nadziru treba biti u skladu sa vrednošću koja se očekuje. Tokom procesa donošenja odluka, treba uspostaviti ravnotežu između potencijalnih koristi nadzornog postupka i troškova i uticaja na članove i korisnike penzijskog fonda.

6.3. Nakon identifikovanja problema, treba pratiti jasan i dobro definisan proces. Proces opisuje neophodne provere sistema kočnice i ravnoteže (checks and balances) koje nadzorni organ mora imati, kako bi omogućio da se subjekti koji su pod nadzorom, tretiraju pošteno, dosledno i transparentno.

6.4. Kako bi se osigurala proporcionalnost, treba postaviti zahteve kroz zakonodavstvo, sekundarnu regulativu ili detaljne smernice koje se odnose na industriju (ističući razne okolnosti i rizike, kao i prateće mere nadzora). Odgovarajuća dokumentacija, smernice i primeri bi trebalo da budu omogućeni zaposlenima.

6.5. U zavisnosti od raspoloživih regulatornih i administrativnih ovlašćenja i mera, nastali odgovor bi trebalo da bude adekvatan, kako bi se postigli željeni regulatorni ciljevi. U zavisnosti od prirode, obima i složenosti uočenog problema, treba usvojiti i odgovarajući odgovor ili posebne mere.

6.6. U sprovođenju nadzornih ovlašćenja, nadzorni organi treba da omogućе penzijskim fondovima i planovima fleksibilnost gde je to moguće, ali na taj način, da se postigne usaglašenost sa regulativom.

6.7. Odluke i mere nadzornih organa treba da budu konzistentne (horizontalno između penzijskih fondova i vertikalno tokom vremena), uzimajući u obzir stvarne okolnosti svakog individualnog slučaja. Nadzorni organi treba da imaju dobro dokumentovane procedure (na primer dokumentacija, obuka, izveštaji, analize) kako bi obezbedili da slične odluke budu donošene u sličnim situacijama i da ove odluke budu zasnovane na objektivnim i nepristrasnim činjenicama.

7. Načelo: Konsultacija i saradnja

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da se konsultuju sa telima nad kojima vrše nadzor i da se konsultuju sa nadzornim organima drugih domaćih i međunarodnih finansijskih institucija

7.1. Nadzorni organi treba da se konsultuju, kada je to potrebno, sa privatnim penzijskim sektorom kada uređuju svoj pristup nadzoru.

7.2. Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova su ovlašćeni da razmenjuju informacije sa drugim relevantnim nadzornim organima, u okviru zakona i poštujući zahteve poverljivosti. To uključuje saradnju sa drugim organima uključenim u penzijski nadzor, bilo nacionalnim ili međunarodnim, kao i sa drugim organima koji vrše nadzor nad drugim relevantnim finansijskim institucijama ili tržištima i agencijama koje se staraju o primeni zakona. Saradnja je potrebna u svrhu produktivnosti (izbegavajući preklapanja i promovišući ekonomiju obima i ekonomiju znanja/cilja), kao i za promovisanje proaktivnih preventivnih mera (na primer sprečavanje finansijskih krivičnih dela).

7.3. Nadzorni organi penzijskih fondova treba da osiguraju da se sprovodi intenzivna koordinacija između finansijskih sektora, kao i na međunarodnom planu, kada je to potrebno, a posebno tokom ekonomski teških vremena i nestabilnosti finansijskog sistema, s tim što se treba pridržavati obaveza poverljivosti.

8. Načelo: Poverljivost

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da tretiraju poverljive informacije na odgovarajući način

8.1. Nadzorni organ može obelodaniti poverljive informacije samo ako je to zakonom dozvoljeno (za prekršaje su predviđene novčane ili čak zatvorske kazne). Zaposleni bi trebalo da budu obavezani internim kodeksima poverljivosti, čak i nakon napuštanja

nadzornog organa.

8.2. IT sistemi koje nadzorni organi koriste treba da imaju ograničenja koja se tiču pristupa radi zaštite poverljivosti, a trebalo bi preduzeti i posebne mere koje se tiču zaštite baza podataka nadzornog organa sa ciljem efektivne zaštite podataka.

8.3. Nadzorni organ treba da objavi politiku upravljanja poverljivim informacijama. Treba postići odgovarajuću ravnotežu između obavljanja poslovnog nadzora (gde obelodanjivanje može uticati na ponašanje onih nad kojima se vrši nadzor), prudencijalnog nadzora (gde je poverljivost bitna kako bi se zaštitili interesi određenih subjekata nadzora) i sistemskog integriteta, u zavisnosti od prirode penzijskog sistema.

8.4. Nadzorni organ treba da tajne informacije, ako je to zahtevano od pretpostavljenog organa, drži poverljivo i obezbedi odgovarajuće mere zaštite tih informacija koje se nalaze u njegovom posedu.

8.5. Ako postoji sumnja u status informacija, nadzorni organi treba da ih tretiraju kao poverljive ako nisu javno dostupne ili treba da provere koji je status informacija kod onoga koji je informacije dostavio.

8.6. Samo uz saglasnost organa koji je informaciju dostavio, nadzorni organ koji je primio poverljive informacije može iste da prosledi drugom nadzornom organu ili agenciji koja se stara o primeni zakona, pod uslovom da imaju opravdani interes u oblasti nadzora i ekvivalentne standarde zaštite poverljivosti.

8.7. Tamo gde postoji transfer osoblja između nadzornog organa privatnih penzijskih fondova i privatnog sektora, mora da postoje mehanizmi koji će obezbediti čuvanje tajnih informacija.

8.8. Na treća lica kojima su nadzorni organi poverili posao nadzora treba da se primenjuju isti standardi poverljivosti koji se primenjuju na zaposlene nadzornog organa.

9. Načelo: Transparentnost

Nadzorni organi privatnih penzijskih fondova treba da preduzimaju svoje radnje na transparentan način

9.1. Nadzorni organi treba da usvoje jasne, transparentne i konzistentne postupke nadzora. Pravila i procedure organa nadzora i njihove izmene treba da budu javno objavljene. Nadzorni organi treba uopšte da rade na transparentan način i izrađuju i objavljuju redovne izveštaje, u određenim vremenskim periodima, a najmanje jedanput godišnje, o sprovođenju svoje politike, obrazlažući svoje ciljeve i radnje u svrhu ostvarenja tih ciljeva.

9.2. Nadzorni organi treba da budu predmet revizije i obaveze podnošenja izveštaja koji omogućavaju razmatranje koliko dobro organi ispunjavaju svoje dužnosti i obezbeđuju da mandat i funkcije organa nadzora ne mogu biti menjane na ad hoc osnovi.

9.3. U nekim slučajevima, najznačajniji delovi bilo kog okvira nadzornog organa za preduzimanje odgovarajućih mera (kao što je piramida primene) treba da budu javno objavljeni od strane nadzornog organa, kako bi njihovi postupci bili jasno razumljivi subjektima nad kojima se nadzor vrši i kako ne bi bili neočekivani.

9.4. Kada prinudno upravljaju nekim penzijskim fondom ili planom, nadzorni organi treba da objasne zainteresovanim licima razloge takvog postupanja.

9.5. U nekim slučajevima je potreban mehanizam za transparentno obelodanjivanje informacija i blagovremeno objavljivanje odluka o preduzimanju mera, koji mora biti predmet poverljivosti.

9.6. Nadzorni organi treba da redovno obezbeđuju i objavljuju jasne i tačne informacije za penzijsku industriju i širu javnost - poput informacija u vezi sa finansijskim stanjem u industriji penzijskih fondova i praćenje najvažnijih pravaca razvoja u penzijskom sektoru. Te informacije treba da budu na agregatnoj osnovi, ali se takodje mogu ticati i posebnih penzijskih fondova, u kojem slučaju pravila poverljivosti mogu biti od posebnog značaja.

10. načelo: Upravljanje

Nadzorni organ treba da se čvrsto drži sopstvene dobre prakse upravljanja - uključujući pravila upravljanja, interne sisteme za upravljanje rizicima i merenje ostvarenih ciljeva - i trebalo bi da bude odgovoran za svoj rad

10.1. Nadzorni organi treba da uspostave i nastave da rade u skladu sa dobrom praksom upravljanja, kako bi održali kredibilitet i moralni autoritet sa ciljem da promovišu takvu praksu u subjektima koji su pod njihovim nadzorom.³

10.2. Upravni odbor odgovarajuće veličine trebalo bi da postoji kao telo koje nadgleda penzijski nadzorni organ. Naknade viših izvršalaca nadzornog tela mogu biti objavljene radi transparentnosti.

---

³ Dobro upravljanje nadzornih organa može biti predstavljeno kroz četiri kategorije: nezavisnost: zahtevanje razjašnjenja odgovornosti i moći nadzornog tela, procesa za imenovanje njegovog nadzornog odbora i mogućnosti poslovanja bez uticaja; odgovornost: uključuje eksternu reviziju, odgovarajuće performanse interne organizacije i njihovo merenje; transparentnost: uveravanje da su ciljevi i rezultati nadzornog tela shvaćeni i da je sa industrijom uspostavljen odnos na bazi savetodavnosti; integritet: obavezujuća pravila ponašanja, diskreciono pravo izricanja mera, interne kontrole i stručnost zaposlenih.

10.3. Nadzorni organi treba da utvrde svoja pravila upravljanja i da ih se čvrsto drže, uređujući odgovarajuće unutrašnje kontrole, sistem kočnice i ravnoteže (checks and balances), efikasnu kontrolu rizika i sistem za ocenu ostvarenih ciljeva. Pravila rada treba da važe i da se primenjuju na sve zaposlene.

10.4. Internu reviziju treba smatrati dobrom praksom nadzornog organa. Interna revizija analizira konzistentnost i transparentnost procesa donošenja odluka, efektivnost prakse upravljanja rizikom i efikasnost i ispravnost načina korišćenja resursa. Interna revizija bi trebalo da se sprovodi kao deo pravnog i funkcionalnog pregleda nadzornih organa i njihove nalaze bi trebalo predstaviti upravnom odboru, nadzornom (nadležnom) ministarstvu ili drugom, zakonom odredjenom organu.

10.5. Treba jasno da se propišu procedure po kojima se odluke donose, procedure za podnošenje na uvid odluka rukovodstvu i procedure za ispitivanje i obrazlaganje odluka.

10.6. Pri preduzimanju mera koje imaju ozbiljne posledice treba da postoji odvojenost u nadzornom organu između onih koji predlažu mere i onih koji donose konačnu odluku, tako da se donošenje hitnih mera ograniči procesom dvostruke kontrole.

10.7. Kao deo dobre prakse, nadzorni organi treba da prate ono što su postigli koristeći niz mera.

10.8. Nadzorni organi treba da budu jasno odgovorni za svoje postupke i rad kroz mehanizme odgovornosti, koji mogu biti različiti u zavisnosti od specifičnih okolnosti svake zemlje i koji mogu uključivati odgovornost različitim instancama, od parlamenta ili predsednika države, ministarstva finansija, pa sve do članova i korisnika penzijskih fondova i planova.

10.9. Nadzorni organi treba da budu predmet eksterne revizije državnih ili nezavisnih revizorskih institucija.

10.10. Procedure treba da budu u interesu društva za upravljanje penzijskim fondovima ili planovima kako bi se obezbedilo pravo žalbe nadzornim organima ili odgovarajućem sudu na odluke organa nadzora koje ga se tiču, a za koje smatra da su u suprotnosti sa zakonom. Pojedini članovi nadzornog organa treba da budu izuzeti od sudskog gonjenja.